

A-1210

POLSKA IZBA TURYSTYKI

RAPORT O TURYSTYCE

PRZEMYSŁ TURYSTYCZNY

- STAN I PERSPEKTYWY ROZWOJU -

Warszawa 1991

BIBLIOTEKA IV
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

A-1210

S P I S T R E S C I
= = = = =

I.	Konkluzje i rekomendacje	1
II.	Charakterystyka turystyki w Polsce	7
	1. Charakterystyka infrastruktury turystycznej . . .	9
	2. Charakterystyka turystyki w Polsce	10
	3. Dochody z turystyki i zatrudnienie	11
	4. Słabe strony i problemy polskiego przemysłu turystycznego	12
III.	Działania i polityka państwa w sferze turystyki . .	16
	1. Reorganizacja zarządzania turystyką	16
	2. Polityka ekonomiczno - finansowa	18
	3. Niezbędne regulacje prawne i ustawowe	21
	4. Marketing i promocja turystyki	22
	5. Zagraniczna turystyka przyjazdowa	23
	6. Podaż usług turystycznych	25
	a) Baza noclegowa	25
	b) Transport	26
	c) Infrastruktura turystyczna	27
	d) Przekształcenia własnościowe	28
	e) Jakość usług	29
	7. Zatrudnienie i kształcenie kadr turystycznych . .	30
	8. Ochrona środowiska i przestrzeni turystycznej . .	32
	9. Założenia polityki społecznej	34

I. K O N K L U Z J E I R E K O M E N D A C J E

Rolę turystyki w gospodarce światowej wyznacza sprzedaż usług turystycznych przekraczająca dwa biliony USD, z czego ponad 320 miliardów USD przypada na turystykę zagraniczną (ponad 7 % całego handlu światowego). W eksporcie stawia to turystykę zagraniczną na trzecim miejscu, po przemysłach: energetycznym i samochodowym. Sektor turystyki jest dziś też największym pracodawcą na świecie.

W Europie Zachodniej będącej największym rynkiem turystycznym świata (m.in. 236 mln podróży zagranicznych w 1990 roku i wypracowanie średnio 5 % dochodu narodowego), przyjmuje się, że do roku 2000 turystyka stanie się pod względem obrotów największym działem gospodarki. Kraje EWG zaczynają już dziś prowadzić wspólną politykę promocyjną w innych częściach świata, wspólnie uzupełniają braki w infrastrukturze, tworzą jednolity system ochrony konsumentów, ujednolicają statystykę, systemy rezerwacyjne, kategoryzację bazy i szkolenie kadr, znoszą przepisy ograniczające równość działania organizatorów podróży, przewoźników, hoteli i innych usługodawców.

W polityce społecznej kraje EWG skutecznie wykorzystują rozwój usług turystycznych do zwalczania bezrobocia, a obecnie zwracają coraz większą uwagę na edukacyjne i integracyjne walory turystyki. Realizowane są programy edukacji i wymiany młodzieży nakierowane na poznanie wspólnego dziedzictwa kulturowego Europy. Ważne

jest przy tym, iż gospodarcze i społeczne aspekty turystyki nie wykazują wzajemnych sprzeczności, przeciwnie, wzajemnie się uzupełniają i wspomagają.

Polska Izba Turystyki jest zdania, a potwierdzają to opinie międzynarodowych organizacji turystycznych i ekspertów MFW, że turystyka w Polsce może być istotnym czynnikiem stabilizacji bilansu płatniczego państwa, dochodów budżetowych, aktywizacji gospodarczej poszczególnych regionów, gmin i miejscowości, tworząc nowe miejsca pracy, przyczyniając się do wzrostu dochodów obywateli i władz lokalnych. Izba jest zdania, że zmiana struktury i skali uczestnictwa w turystyce oraz konieczność wzrostu efektów ekonomicznych podmiotów gospodarczych narzucają konieczność głębokich zmian w systemie finansowania konsumpcji turystycznej, w sferze podaży usług turystycznych oraz w postrzeganiu turystyki jako źródła dochodów.

Do podstawowych zagrożeń dla gospodarki turystycznej w Polsce Izba zalicza:

- brak spójnej i skutecznej polityki turystycznej państwa obejmującej: politykę społeczną popierania uczestnictwo ludności w turystyce, określenie roli administracji państwowej i szkoły w sferze turystyki i wypoczynku młodzieży, reformę struktury zarządzania turystyką, prawo turystyczne (szczególnie w sferze ochrony konsumenta, jakości usług turystycznych i kształcenia kadr),

- niedorozwój lokalnych usług turystycznych oraz słabość lokalnego rynku usług połączony z odcięciem dużej części gospodarki turystycznej od gospodarki lokalnej i budżetów lokalnych,
- stan prawny i system funkcjonowania bazy zakładowej, obiektów turystyki kwalifikowanej i młodzieżowej oraz bazy FWP,
- brak spójnego systemu planowania przestrzennego obejmującego ochronę terenów szczególnie przydatnych dla turystyki i rekreacji
- przedłużający się proces porządkowania stosunków własnościowych (i spekulacja gruntami) w połączeniu z zagrożeniami niesionymi przez procesy prywatyzacyjne.

Biorąc pod uwagę te zagrożenia oraz proces decentralizacji systemu zarządzania państwem Polska Izba Turystyki widzi następujące, generalne zadania państwa w sferze turystyki:

- * Zapewnienie ładu przestrzennego, ochrona naturalnych zasobów turystyki i rozwój infrastruktury turystycznej.
- * Zagwarantowanie właściwego poziomu uczestnictwa poszczególnych grup społeczeństwa w różnych formach wyjazdów.
- * Uzyskanie możliwie wysokiej rentowności usług turystycznych (w tym także możliwie wysokich wpływów budżetowych).

- * Prowadzenie skoordynowanej polityki promocyjnej w kraju i za granicę, wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej, rozwijanie systemu kształcenia kadr turystycznych oraz wyznaczanie i ochrona norm jakościowych zgodnych z wymaganiami międzynarodowymi.

Polska Izba Turystyki popiera generalne koncepcje reorganizacji centrum zarządzania turystyką przedstawione w raporcie ekspertów EWG (studium opracowane pod kierunkiem M.J.MacNulty'ego) i wnioskuję o możliwie szybką reorganizację centralnych organów administracji państwowej.

Biorąc pod uwagę powyższy zakres zadań administracji centralnej i dotychczasowe doświadczenia w zarządzaniu turystyką w przeszłości Izba proponuje:

- a) przyjąć, że w sferze usług turystycznych podstawowe znaczenie winny mieć rynki lokalne, turystyczny pieniądz powinien pozostać w miejscu jego wypracowania, a naturalne związki gospodarki turystycznej z gospodarką lokalną winny zostać przywrócone.
- b) skoncentrować politykę społeczną państwa na popieraniu konsumpcji turystycznej, a nie dofinansowaniu podmiotów gospodarczych,
- c) potraktować jako przejściową aktualną organizację centrum administracji państwowej zakładając wyodrębnienie naczelnego organu administracji państwowej do spraw turystyki,

d) przyjąć normy prawne (zgodne z normami europejskimi) regulujące zagadnienia związane z jakością usług (kategoryzacja obiektów turystycznych) ochroną konsumenta (licencje) oraz kształceniem kadr i wykonywaniem niektórych zawodów.

e) przyjąć politykę preferencji dla turystyki i wypoczynku młodzieży oraz osób niepełnosprawnych, a także dla niektórych form turystyki kwalifikowanej (baza noclegowo-sprzętowa),

f) odejść od systemu funduszy socjalnych w zakładach pracy na rzecz wypłaty tzw pensji urlopowej poprzez odpowiednie zmiany w systemie finansowym przedsiębiorstw, odciąć obiekty wczasowo-wypoczynkowe od środków spożycia zbiorowego,

g) wesprzeć kapitałami ze zniesionego CFTiW Bank Turystyki, aby mógł on skutecznie odegrać rolę instytucji przyciągającej kapitały krajowe i obce i ułatwiać ich korzystne inwestowanie, zapewniając powiązania Banku z branżą turystyczną,

h) przyjąć, że w sferze rozbudowy infrastruktury turystycznej najpilniejszym zadaniem państwa jest poprawa warunków przekraczania granicy, a więc uruchamianie nowych, modernizacja i usprawnianie starych przejść granicznych, oraz rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej i telekomunikacyjnej,

i) uznać, że podstawowym kryterium przekształceń własnościowych w turystyce jest uzyskanie wyższych efektów ekonomicznych, a programy przekształceń biur podróży i hoteli uwzględniać będą funkcjo-

nowanie łańcucha hotelowego, istniejące, lub projektowane międzynarodowe systemy rezerwacyjne i telekomunikacyjne,

j) obejmować procesem prywatyzacji całe istniejące struktury organizacyjne,

k) poprzez procesy przekształceń własnościowych wzmacniać rolę gmin (przekazywanie udziałów, tytułów własności bazy noclegowej); zapewnienie efektywności gospodarowania wymaga by obiekty i urządzenia były zarządzane przez menagerów, a udział gminy nie przekraczał 60 %.

l) podjąć działania nad urealnieniem zasad podróżowania i rozliczeń międzynarodowych z ZSRR,

m) sprzyjać wszelkim działaniom podmiotów gospodarczych ograniczającym negatywne skutki podróży handlowych, a jednocześnie zmierzających do sprawnej i fachowej obsługi tego ruchu.

II. CHARAKTERYSTYKA TURYSTYKI W POLSCE

Przez wiele lat turystyka i wypoczynek w czasie wyjazdu prezentowane były w polityce państwa jako zdobycz socjalna. W założeniach politycznych turystyka miała służyć odnowie sił, związana była bezpośrednio z pracą i nauką. Podstawowe zadania państwa w sferze turystyki realizowane były za pośrednictwem zakładów pracy i szkół. Ośrodki wypoczynkowe zakładów pracy, FWP i innych organizacji, wczasy pracownicze, kolonie i obozy młodzieżowe dotowane z budżetu państwa, lub funduszy zakładów pracy przyczyniły się do statystycznie wysokiego udziału społeczeństwa w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych dochodzącego w niektórych latach do 40 %, a więc niewspółmiernego z faktyczną sytuacją ekonomiczną rodzin.

W polityce państwa wobec młodzieży, wypoczynkowa i zdrowotna funkcja turystyki uzupełniona została zadaniem wychowawczym. Dofinansowanie turystyki młodzieży oraz wieloletnia popularyzacja wyjazdów młodzieży przyczyniły się do utrwalenia wśród Polaków przekonania o konieczności wysyłania dzieci, szczególnie miejskich, na przynajmniej dwu-, trzytygodniowy wypoczynek, nawet, jeśli miałooby to się dziać kosztem jakości życia w miejscu zamieszkania.

Koncentracja zainteresowania tylko na wzroście uczestnictwa w wyjazdach i zabiegach o uzyskanie środków finansowych prowadziła

do manipulacji statystyką ruchu turystycznego i odsunięcia na dalszy plan dbałości o ład przestrzenny w zagospodarowaniu przestrzennym i ochronę zasobów naturalnych, korzyści ekonomicznych wynikających z ruchu podróźniczego, zapewnienia powiązań gospodarczych turystyki z gospodarką lokalną.

Od połowy lat osiemdziesiątych można zaobserwować spadek uczestnictwa Polaków w wyjazdach turystycznych. W 1990 roku wyjechało na urlop już tylko niecałe 30 % społeczeństwa. Spadł także (na rzecz wyjazdów do rodziny, lub znajomych) udział wyjazdów za pośrednictwem zakładów pracy oraz biur podróży. Stan ten nie był wynikiem spadku podaży usług turystycznych, lecz ogólnego zubożenia społeczeństwa oraz zmian w polityce socjalnej zakładów pracy (zmniejszenie, lub zmiana zasad funkcjonowania funduszy socjalnych).

W polityce państwa nie doceniano korzyści jakie gospodarka polska mogłaby mieć z turystyki. Turystyka nie była i nadal nie jest traktowana jako samodzielny przemysł. Zmiany struktur organizacyjnych, brak stabilnych zasad ekonomicznych, system zarządzania turystyką nie sprzyjały tworzeniu stabilnej, nastawionej na zyski infrastruktury gospodarczej. W programach rozwoju kraju wpływy z turystyki (w tym z turystyki zagranicznej) traktowano marginesowo. Zagraniczna turystyka wyjazdowa traktowana była jako luksus, a wyjazdy do krajów RWPG jako element polityki.

1. Charakterystyka infrastruktury turystycznej.

- Tranzytowe położenie Polski oraz stosunkowo dobre warunki
naturalne i po części niezdegradowane walory przyrodnicze są moc-
ną stroną polskiej gospodarki turystycznej. Dla rozwoju turystyki
zagranicznej duże znaczenie posiada bliskość najważniejszych ryn-
ków europejskich (RFN, Skandynawia , potencjalny rynek wschodni).
Polska posiada około 145 tys. km kwadratowych nadających się do
wykorzystania na cele wypoczynkowe (20 % traci jednak swe walory
na skutek nadmiernego zanieczyszczenia środowiska).

- Polska dysponuje 750 tysiącami miejsc noclegowych (ponad 70 %
w bazie sezonowej), w tym prawie 55 tysięcy w skategoryzowanej
bazie hotelowej (ponad 20 tysięcy miejsc w hotelach cztero- i
pięciogwiazdkowych, 14 tysięcy miejsc w hotelach trzygwiazdko-
wych) oraz około 400 tys. w bazie zakładowej. Wykorzystanie bazy
noclegowej sięga w ostatnich latach 50-55 % z wyraźną tendencją
spadkową.

Obserwuje się postępujący proces dekapitalizacji bazy noclegowej oraz pogłębiające się kłopoty z pokrywaniem kosztów eksploatacji. To ostatnie zjawisko w szczególnie dotkliwy sposób objęło obiekty sezonowe, a więc prawie dwie trzecie ogólnej ogólnej liczby miejsc noclegowych. Proces dekapitalizacji objął także większość obiektów hotelowych będących w gestii przedsiębiorstw turystycznych.

- Polska posiada rozwiniętą sieć sprzedaży usług turystycznych.

Na rynku działa dziś ponad 2 tys. biur podróży (ponad 3 tys. punktów obsługi turystów). Zalicza się do nich zarówno "Orbis" zatrudniający wraz z hotelami ponad 19 tys. osób jak i prywatne biura zatrudniające po 3-5 osób (tych ostatnich jest wg szacunków ponad 1800). Szereg biur posiada duże doświadczenie w kontaktach z gospodarką rynkową i jej prawami.

2. Charakterystyka turystyki w Polsce. -----

- W 1990 roku odwiedziło Polskę 18,2 mln cudzoziemców, w tej liczbie ponad 9 mln stanowili mieszkańcy byłej NRD, a 4,3 mln mieszkańcy ZSRR. Tylko niecałe 25 % odwiedzających korzystało z usług świadczonych przez biura podróży, a nieco ponad 30 % z hoteli i bazy pokrewnej. Pozostawili oni w Polsce około miliarda USD. W porównaniu z innymi krajami Europy zbyt rzadko przyjeżdża się do Polski na wypoczynek.

- W pierwszej połowie 1991 roku Polskę odwiedziło już prawie 11,5 mln cudzoziemców (w pierwszej połowie 1990 roku 4,5 mln), w tym granicę zachodnią przekroczyło ponad 6,5 mln osób.

- Polska posiada duże możliwości rozwoju turystyki etnicznej (Polonia, Niemcy, ludność pochodzenia żydowskiego). Również zainteresowanie Europą Środkowo-Wschodnią i przemianami zachodzącymi w naszym kraju oraz aktywność naszej polityki zagranicznej i jej

sukcesy w likwidacji ograniczeń w ruchu międzynarodowym sprzyjają
zwiększeniu ruchu zagranicznego.

- W rejestrowanej bazie hotelowej udzielono w 1990 roku 10,2 mln
noclegów (wykorzystanie na poziomie 60 %), a w pozostałej bazie
60 mln (wykorzystanie na poziomie 45 %).

- Dużym handicapem dla gospodarki turystycznej jest rozbudzona
aktywność turystyczna społeczeństwa oraz zwiększone zainteresowa-
nie wyjazdami zagranicznymi. W 1990 roku przekroczyło granicę
Polski 22 mln polskich obywateli (12 % populacji powyżej 15-go
roku życia tj około 3,5 mln obywateli wyjeżdżało przynajmniej raz
zagranicę). Około 800 tys. osób wyjeżdżało z Polski trzy i więcej
razy. Celem wyjazdu co trzeciego Polaka były zakupy, bądź doryw-
cza praca. W pierwszej połowie 1991 roku wyjechało za granicę 7,7
mln osób (spadek o 30 % w stosunku do 1990 roku). Większość z
nich udała się tam w odwiedziny do krewnych i znajomych (ponad 35
%) oraz na zakupy (prawie 25 %).

3. Dochody z turystyki i zatrudnienie.

- Rejestrowane wpływy dewizowe wyniosły w 1990 roku ok. 400 mln
SUR i ok. 270 mln USD (szacuje się, że faktyczne wpływy dewizowe
wyniosły około 800 mln USD, a łączne wpływy dewizowe ok. 1000 mln
USD).

- Dochody budżetowe z turystyki bez sektora nieuspołecznionego
wyniosły w 1990 roku 487 mld złotych (przy 46 mld zł wydanych na
turystykę i wypoczynek),

- Zatrudnienie w jednostkach rejestrowanych w gałęzi "turystyka
i wypoczynek" (nie obejmującej np. zatrudnienia w ośrodkach za-
kładowych, czy gastronomii) wyniosło ponad 50 tys. osób.

4. Słabe strony i problemy polskiego przemysłu turystycznego.

Do podstawowych zagrożeń dla gospodarki turystycznej należy
brak spójnej i skutecznej polityki turystycznej obejmującej:

- politykę społeczną popierania uczestnictwa ludności w turystyce i wypoczynku, a polegającą na finansowaniu podmiotów gospodarczych ze środków spożycia zbiorowego (głównie zakładowe fundusze socjalne oraz dotacje dla organizacji zajmujących się turystyką i wypoczynkiem), istnieje obawa, że "obrońcy społecznych potrzeb" zainteresowani otrzymywaniem gwarantowanych dotacji podmiotowych na bieżącą działalność nie dopuszczą do zasadniczej reformy zakładowych funduszy socjalnych,
- określenie roli administracji państwowej i szkoły w sferze turystyki i wypoczynku młodzieży,

- politykę w stosunku do dotowanych dotychczas z budżetu państwa, lub ze środków Centralnego Funduszu Turystyki i Wypoczynku, obiektów (schroniska młodzieżowe, schroniska górskie, infrastruktura dla potrzeb turystyki kwalifikowanej) oraz różnych form kształcenia kadr turystycznych,
- reformę struktury zarządzania turystyką, której obecne rozwiązania łączące ponownie turystykę ze sportem przyjmowane są z niepokojem, wręcz jako zagrożenie szans rozwoju turystyki,
- prawo turystyczne, szczególnie w sferze ochrony konsumenta, jakości usług turystycznych i kształcenia kadr, których to elementów nie uwzględnia przeprowadzana generalna reforma prawa turystycznego,

Niedorozwój lokalnych usług turystycznych oraz słabość lokalnego runku usług w gminach i miejscowościach jest poważnym mankamentem turystyki. Rynek lokalny ma podstawowe znaczenie dla zwiększenia dochodów i rozwoju branży, tworzenia zróżnicowanej oferty usługowej, dla synchronizacji potrzeb ludności miejscowej i turystów. Dotychczasowy system konstrukcji dochodów budżetów lokalnych i odcięcie dużej części gospodarki turystycznej od gospodarki lokalnej i interesów lokalnych społeczności powodują, że ruch turystyczny nie jest jeszcze dla gminy czynnikiem rozwoju, lecz dotkliwą uciążliwością gospodarczą i społeczną. Większość samorządów lokalnych nadal nie widzi korzyści jakie może przynieść rozwój usług turystycznych.

Niepokój budzi aktualny stan prawny i system funkcjonowania bazy zakładowej, obiektów turystyki kwalifikowanej i młodzieżowej oraz bazy FWP. Gminy i społeczności lokalne dysponując coraz skuteczniejszymi instrumentami egzekucyjnymi wcześniej czy później wyeliminują obiekty i urządzenia zbędne z punktu widzenia ich ekonomicznych interesów. Nowy system kształtowania dochodów gmin i system subwencji nie uwzględniają specyfiki gmin o rozbudowanych funkcjach turystycznych i uzdrowiskowych. System subwencji oparty na liczbie stałych mieszkańców nie uwzględnia zwiększonych potrzeb w sferze infrastruktury komunalnej i społecznej.

Poważnym zagrożeniem dla rozwoju gospodarki turystycznej jest brak spójnego systemu planowania przestrzennego obejmującego ochronę terenów szczególnie przydatnych dla turystyki i wypoczynku, systematyczne odstępstwa od przyjętych planów zagospodarowania turystycznego regionów, województw, gmin oraz tras turystycznych.

Podobnym zagrożeniem jest przedłużający się proces porządkowania stosunków własnościowych i spekulacja gruntami. Nieuregulowane stosunki własnościowe w połączeniu z niesprawnością terenowych służb inwestycyjnych, błędami w planowaniu przestrzennym i trudnościami w negocjacjach są podstawowymi przyczynami wycofywania się kapitału zagranicznego z planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych w turystyce. Dziś największym kłopotem inwestorów nie jest kapitał, lecz uzyskanie lokalizacji obiektu turystycznego.

Likwidacja Centralnego Funduszu Turystyki i Wypoczynku stworzyła lukę w finansowaniu szeregu przedsięwzięć mało efektywnych ekonomicznie takich jak: parkingi, szlaki turystyczne, pola biwakowe, obiekty turystyki młodzieżowej. Przedsięwzięciami tymi nie interesują się samorządy lokalne, ani biura podróży.

Wiele potencjalnych zagrożeń dla gospodarki turystycznej niosą procesy prywatyzacyjne. Problemem jest prywatyzacja zakładowych ośrodków wczasowych budowanych najczęściej za społeczne pieniądze, a będących obecnie "własnością" zakładów pracy. Najbardziej rentowne są przez załogi i udziałowców zatrzymywane jako źródło dodatkowych zysków. Dla większości ośrodków prywatyzacja jest zapowiedzią odcięcia od dotacji z funduszy zakładowych. Problemem staje się brak kadry kierowniczej ośrodków przygotowanej do działania na rynku usług wczasowych.

Obowiązujący do niedawna system prawny w turystyce wyznaczały w pierwszej kolejności akty normatywne wydawane na podstawie norm kompetencyjnych. Większość aktów wydanych bez należytej podstawy prawnej zostało już uchylonych. W rezultacie jednak Polska pozbawiona została prawa turystycznego, a turystyka prawa materialnego. W tym stanie rzeczy niezbędne jest ukształtowanie nowoczesnego prawa turystycznego służącego rozwojowi gospodarki turystycznej oraz interesom turystów korzystających z jej usług.

III. DZIAŁALNOŚĆ I POLITYKA PAŃSTWA W SFERZE TURYSTYKI

Przekształcenia gospodarki w kierunku systemu rynkowego uruchamiać będą szereg mechanizmów samoregulujących. W gospodarce rynkowej jak i w okresie dochodzenia do niej istnieć powinien jednak pewien zakres interwencjonizmu państwowego, branżowych zrzeszeń i organizacji.

Polska Izba Turystyki uważa, że nie tylko samoregulacyjne me-
chanizmy rynkowe powinny kształtować popyt i stymulować rozwój
usług turystycznych, lecz również zdecydowana i racjonalna poli-
tyka państwa.

1. Reorganizacja zarządzania turystyką.

Na wzrost dochodów z turystyki i liczbę turystów ogromny wpływ mają uwarunkowania zewnętrzne, takie jak polityka społeczna, system podatkowy, opłaty lokalne, taryfy celne, kursy walut, plany przestrzennego zagospodarowania kraju i regionów, sposób konstruowania budżetów lokalnych, a także uwarunkowania międzynarodowe.

Rozległe i skomplikowane powiązania turystyki z różnymi sektorami gospodarki, z infrastrukturą międzynarodową, ogólnokrajową i lokalną, różne formy organizacyjne i własnościowe sprawiają, że

polityka państwa w sferze turystyki musi być realizowana przez różne organy administracji państwowej.

Od organu zarządzającego turystyką w Polsce oczekuje się zagwarantowania spójnej i logicznej polityki rządu, harmonizowania współzależności oraz skoordynowania poczynań całej administracji państwowej i terenowej.

Polska Izba Turystyki uważa za niezbędne przyjęcie następujących generalnych zadań państwa w sferze turystyki:

- * Zapewnienie ładu przestrzennego, ochrona naturalnych zasobów turystyki i rozwój infrastruktury sprzyjającej rozwojowi turystyki.
- * Zagwarantowanie właściwego poziomu uczestnictwa poszczególnych grup społeczeństwa w różnych formach wyjazdów.
- * Uzyskanie możliwie wysokiej rentowności usług turystycznych (w tym także możliwie wysokich wpływów budżetowych).
- * Prowadzenie skoordynowanej polityki promocyjnej w kraju i za granicą, wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej, rozwijanie systemu kształcenia kadr turystycznych, wyznaczanie i ochrona norm jakościowych oraz ich dostosowywanie do wymogów

międzynarodowych.

Polska Izba Turystyki popiera generalną koncepcję reorganizacji centrum zarządzania turystyką przedstawione w raporcie ekspertów EWG (studium opracowane przez M.J.MacNulty z Tourism Development International) i wnioskuje o możliwie szybką reorganizację centralnych organów administracji państwowej.

Jeśli koncepcja ekspertów zachodnich nie mieściłaby się w założeniach reformy centralnych organów administracji państwowej, Izba wnioskuje o możliwie szybkie utworzenie centrum zarządzania turystyką w resorcie gospodarczym.

Podkreślić należy, że Izba w swych deklaracjach zdecydowanie przeciwstawiała się i przeciwstawia się na łączeniu turystyki z kulturą fizyczną.

2. Polityka ekonomiczno finansowa. -----

Siłę ekonomiczną turystyka opiera na bazie materialnej. Dla rozwoju usług turystycznych szczególne znaczenie ma rozwój bazy noclegowej, transportowej oraz ogólnie rozumianej infrastruktury komunalnej. Majątek związany z usługami turystycznymi jest dziś w dyspozycji biur podróży, zakładów pracy, organizacji społecznych, spółdzielni, władz komunalnych i właścicieli prywatnych.

W porównaniu z handlem, czy usługami majątek ten charakteryzuje się stosunkowo niską rentownością, a w przypadku niektórych rodzajów bazy (większość bazy zakładowej) z założenia miał być deficytowy.

Duża część infrastruktury turystycznej powstała w zupełnie innych realiach ekonomicznych, sprzyjających rozbudowywaniu programów inwestycyjnych.

Szereg inwestycji turystycznych, szczególnie w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych powstało w oparciu o nisko oprocentowany kredyt Centralnego Funduszu Turystyki i Wypoczynku. Dziś prawie każda próba podniesienia stopy procentowej mogłaby spowodować niewypłacalność wielu dłużników.

Zmiana przepisów podatkowych, a szczególnie o podatku gruntowym oraz o tzw. dywidendzie zagroziły wielu właścicielom taniej (dotychczas) bazy noclegowej (campingi, ośrodki o rozbudowanej infrastrukturze rekreacyjnej) oraz bazy o dużej wartości wybudowanej ze środków budżetowych przekazanych użytkownikowi.

Biorąc pod uwagę przedstawione uwarunkowania Polska Izba Turystyki widzi potrzebę następujących działań w sferze polityki ekonomicznej państwa:

a/ Dostosowanie struktury własnościowej Banku Turystyki do struktury środków wypracowywanych przez poszczególne podmioty gospodarcze.

Bank winien przejąć obsługę kredytów CFTiW (z dostosowaniem

stopy procentowej do przewidywanej i faktycznej rentowności przedsięwzięć. Bank winien także przejąć obsługę linii kredytowych związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej.

b/ Smielsze udzielanie gwarancji kredytowych przez państwo w sferze turystyki. Podstawowym problemem finansowym podmiotów działających w branży turystycznej jest dostęp do kredytów zagranicznych przeznaczonych na rozbudowę i odbudowę zdekapitalizowanej bazy noclegowej oraz przekształcenia własnościowe.

c/ Szybkie rozwiązania generalne związane z prywatyzacją i reprivatyzacją majątku turystycznego w miejsce szczegółowego postępowania administracyjnego. Brak tych rozwiązań blokuje dopływ kapitału zagranicznego.

d/ Zmiana ustawodawstwa w zakresie gospodarki finansowej gmin gwarantująca zasilanie budżetów gmin w środki wypracowane w działalności turystycznej.

Jednym z istotnych problemów gospodarki turystycznej jest brak źródeł finansowania lokalnej infrastruktury turystycznej. Władze lokalne nie posiadają wolnych środków finansowych, a dochody z turystyki bez rozwiniętej infrastruktury turystycznej są zbyt niskie.

e/ Dostosowanie proponowanej stawki podatku od wartości dodanej (18-20 %) do realiów gospodarki turystycznej i standardów Europy Zachodniej. Izba proponuje zróżnicowanie stawki w zależności od formy prowadzonej działalności. Wobec inwestujących w infrastruk-

ture turystyczną (niska rentowność inwestycji w pierwszym okresie eksploatacji) konieczne jest stosowanie ulg i wakacji podatkowych

3. Niezbędne regulacje prawne i ustawowe. -----

Polska Izba Turystyki uważa, że do pilnych spraw związanych z regulacjami prawnymi w sferze turystyki należą:

a) Podjęcie przerwanych prac nad opracowaniem ustawy o turystyce regulującej sfery specyficzne dla turystyki (klasyfikacja i kategoryzacja bazy noclegowej, system promocji i informacji turystycznej, systemy licencji i rekomendacji biur podróży oraz zawodów i specjalności specyficznych dla turystyki, ochrona prawna nazw firmowo-rodzajowych itp).

b) Proces legislacyjny (nowelizacja, lub tworzenie nowych ustaw i innych aktów prawnych wydawanych na ich podstawie) winien gwarantować uwzględnienie roli, zadań i specyfiki turystyki.

Do najważniejszych należy zaliczyć określenie zadań i roli samorządu terytorialnego w zakresie turystyki, a także określenie wpływów samorządu miast i gmin z tytułu renty turystycznej. Wzorem kodeksów cywilnych innych krajów do Kodeksu Cywilnego wprowadzić należy umowę hotelową i o podróży turystycznej, do przepisów sanitarnych minimalne wymagania higieniczno-sanitarne w zakładach hotelarskich itp.

4. Marketing i promocja Polski.

Większość ekspertów zagranicznych wskazuje na niedostatek działań promujących Polskę na rynkach zagranicznych. Według ekspertów EWG Polska powinna wydawać rocznie na marketing turystyki przyjazdowej ok. 15 mln USD rocznie (wg ich opinii EWG jest gotowa pokryć 40 % tych kosztów). Oznacza to prawie pięciokrotny wzrost wydatków.

Polska Izba Turystyki popiera wnioski ekspertów EWG i jednocześnie jest zdania, że do najpilniejszych zadań w chwili obecnej należy:

a/ Przygotowanie programu działalności marketingowej w roku 1992 i kilku najbliższych latach uwzględniającego propozycje Izby i ekspertów zagranicznych. W możliwie krótkim czasie należy powierzyć Instytutowi Turystyki zarówno opracowanie takiego programu i rozpoczęcie systematycznych badań marketingowych.

b/ Szybkie utworzenie sieci państwowych zagranicznych placówek informacyjnych odpowiedzialnych za promocję turystyki do Polski na terenie danego kraju, lub grupy krajów.

c/ Podjęcie decyzji o centralnym finansowaniu i realizacji krajowego systemu informacji (a właściwie systemu promocji turystycznej). Dopiero w przyszłości można będzie mówić o propagowaniu turystyki na zlecenie i ze środków władz terenowych.

d/ Unowocześnienie systemu statystyki turystycznej i dostosowanie

jej do norm europejskich .

5. Zagraniczna turystyka przyjazdowa -----

Powstająca sytuacja na rynku zagranicznym przy jednoczesnym coraz większym rozdrobnieniu biur podróży w Polsce stwarza konieczność prowadzenia przez państwo jednolitej polityki promocji przyjazdów do Polski. Jest to dziś priorytetowe zadanie dla administracji centralnej. Skuteczna promocja wymaga jednak znacznie większego uwzględnienia różnych segmentów rynku turystycznego.

a) Zmiany polityczne i gospodarcze zachodzące w Europie Środkowej i Wschodniej powodują istotne przesunięcia również w zakresie popytu turystycznego za granicą. Szczególne znaczenie dla turystyki miało odejście od rozliczeń rublowych.

Przy ogólnym wzroście przyjazdów do Polski obserwuje się spadek turystyki zorganizowanej za pośrednictwem polskich biur podróży z byłej strefy rublowej. Wymiana turystyczna z krajami byłej strefy rublowej opiera się na rozliczeniach dolarowych natomiast wymiana z ZSRR (i krajami wychodzącymi z układu związkowego) stwarza ogromne problemy i nadal wymaga interwencjonizmu państwowego. Zwiększenie wpływów z przyjazdów turystów z ZSRR uzależnione jest zarówno od ustalenia jednego kursu USD niezależnie od formy transakcji.

Zakaz wywozu (i zakupu) dewiz przy wyjeździe na zaproszenie praktycznie likwiduje zainteresowanie indywidualnych turystów radzieckich usługami turystycznymi w Polsce. Szybkie urealnienie zasad rozliczeń międzynarodowych z ZSRR jest ważną formą pomocy państwa przedsiębiorstwom turystycznym.

b) Ogromne zróżnicowanie gospodarek naszych sąsiadów ze wschodu i zachodu będzie jeszcze przez wiele lat sprzyjać turystyce handlowej. Polityka państwa winna sprzyjać wszelkim działaniom podmiotów gospodarczych ograniczającym negatywne skutki podróży handlowych, a jednocześnie zmierzających do sprawnej i fachowej obsługi tego ruchu. Turystyka handlowa winna stać się istotnym elementem rozwoju regionów przygranicznych i poważnym źródłem dochodów władz lokalnych.

c) Wprowadzenie pełnej swobody dla ruchu turystycznego i byznesowego z krajów zachodnich zmieniło sytuację na zachodnich granicach. Przy ogólnym wzroście przyjazdów notuje się stagnację przyjazdów realizowanych za pośrednictwem polskich biur podróży.

d) Obserwowany kierunek zmian w wielkości i strukturze popytu turystycznego wywiera już dziś zasadniczy wpływ na wykorzystanie istniejącej bazy recepcyjnej. Będzie on także rzutował na przyszłe formy i rozmiary bazy noclegowej. Dotychczasowy trend załamał się. Struktura popytu staje się coraz bardziej podobna do struktury popytu w krajach rozwiniętych. Wraz ze spadkiem popytu zanika monopolistyczna pozycja gestorów bazy noclegowej.

6. Podaż usług turystycznych

a) Baza noclegowa.

Przemiany gospodarcze i procesy prywatyzacyjne zmieniają sytuację bazy zakładowej. Nowe warunki ekonomiczne funkcjonowania ośrodków zakładowych zmuszają je do szerszego otwarcia na klientów zewnętrznych. Nasila się proces przekształcania bazy zakładowej w otwartą bazę hotelową (typu "hotele wakacyjne", lub "centra wakacyjne"). Brak jest jednak polityki państwa w stosunku do przekształceń własnościowych bazy zakładowej.

Postulujemy, aby zgodnie z przyjętymi wcześniej założeniami w polityce państwa sprzyjać przekształceniom w kierunku zmierzającym do zwiększania bazy ogólnodostępnej, działającej swobodnie na rynku turystycznym. Polityka taka sprzyjać winna wyodrębnianiu i prywatyzacji bazy zakładowej. Proces ten byłby zgodny z oczekiwaniami samorządów terytorialnych zainteresowanych (podatki i opłaty lokalne) funkcjonowaniem i rozwojem takiej bazy (dotychczasowy system zależności nie sprzyjał tworzeniu więzi ekonomicznych między samorządem lokalnym, a bazą zakładową funkcjonującą na terenie jego działania).

Wobec braku lokalnego rynku kapitałowego, zarówno inwestycje, jak i modernizacja istniejących obiektów turystycznych oparte muszą być na szeroko pojętej współpracy międzynarodowej.

Dotychczasowe rozwiązania organizacyjne, prawne i finansowe nadal sprzyjają współpracy międzynarodowej przy budowie obiektów hotelowych o wysokim standardzie, lokowanych głównie w centrach miast. Utrwala to niewłaściwą (i niewystępującą w Europie) strukturę bazy noclegowej.

Dla rozwoju tańszej bazy noclegowej o niższym standardzie przy wykorzystaniu kapitału zagranicznego szczególne znaczenie ma możliwość szybkie unormowanie spraw własności gruntów przydatnych dla inwestycji turystycznych oraz czytelne dla inwestora zagranicznego preferencje i gwarancje państwa dla rozwoju bazy noclegowej i infrastruktury turystycznej.

b) Transport.

Dla turystyki szczególne znaczenie ma dziś międzynarodowa komunikacja lotnicza oraz drogowy transport osobowy. W komunikacji lotniczej dla międzynarodowego rynku turystycznego ważne miejsce ma podjęta już wymiana parku samolotów oraz rozbudowa lotnisk, poprzez przystosowanie ich do obsługi zwiększonego ruchu międzynarodowego.

W komunikacji drogowej szczególne znaczenie ma rozbudowa tras tranzytowych oraz poprawa jakości i ilości przejść granicznych.

Interwencji państwa wymaga problem międzynarodowej komunikacji autobusowej. Obecny system (brak odpowiednich uregulowań prawnych) stwarza szereg sytuacji konfliktowych z systemami prawnymi państw zachodnich (prawo do prowadzenia przewozów pasażerskich,

normy EWG dotyczące parku autokarowego).

c) Infrastruktura turystyczna.

Dla międzynarodowego ruchu drogowego podstawowym zadaniem jest uruchamianie nowych i modernizacja istniejących przejść granicznych połączone z unowocześnieniem obsługi granicznej (rozdzielenie strumieni pojazdów, wydzielenie "zielonych" przejść). Problemy z przekraczaniem granicy stały się już i mogą stać się w przyszłości przyczyną spadku ruchu tranzytowego przez Polskę. Poza rozbudową infrastruktury na przejściach granicznych konieczna jest skoordynowana polityka zagraniczna zmierzająca do poprawy warunków przekraczania granicy po stronie krajów sąsiednich. W tej sferze działania rządu nie przyniosły dotychczas zadowalających rezultatów.

Dotychczasowa polityka państwa w niewielkim tylko stopniu sprzyjała rozwojowi infrastruktury komunikacyjnej przy głównych trasach turystycznych. Na rozwoju tych usług nie "zarabiali" ani władze lokalne, ani resort komunikacji. Obie instytucje reprezentujące administrację nie były więc zainteresowane rozwojem tej infrastruktury.

Zachodzące w kraju procesy gospodarcze sprzyjają w swej pierwszej fazie rozwojowi handlu i usług pośrednickich, do których zaliczyć można działalność większości nowotworzonych biur podróży.

Już dziś można stwierdzić, że rozwój sieci sprzedaży usług turystycznych nie wymaga interwencji administracji państwowej. Znacznie gorzej wygląda rozwój sieci producentów usług turystycznych (z natury rzeczy produkcja usług turystycznych jest dziś znacznie mniej rentowna niż pośrednictwo w jej sprzedaży). Polityka państwa (szczególnie polityka podatkowa i kredytowa) powinna likwidować te dysproporcje.

W dziedzinie rozwoju infrastruktury turystycznej Polska Izba Turystyki uważa, że do pierwszoplanowych zadań centralnej administracji państwowej należy rozwój telekomunikacji i systemów rezerwacyjnych oraz przyłączenie Polski do odpowiednich systemów europejskich. Polska może tu liczyć na wsparcie organizacyjne i finansowe krajów EWG.

d) Przekształcenia własnościowe.

Podaż usług turystycznych wyznaczają dziś w Polsce dwa procesy: prywatyzacji państwowych podmiotów gospodarczych oraz dynamiczny rozwój ilości niewielkich prywatnych biur podróży zajmujących się głównie pośrednictwem w sprzedaży usług turystycznych.

Izba uważa, iż warunkiem powodzenia procesu przekształceń organizacyjnych i prywatyzacji jest uzyskanie wyższych efektów ekonomicznych przez nowopowstające podmioty gospodarcze. Naszym zdaniem procesy te powinny przebiegać pod kierunkiem fachowych służb konsultingowych krajowych i zagranicznych przy współpracy pracow-

ników prywatyzowanych podmiotów gospodarczych.

W turystyce znajomość realiów gospodarczych i handlowych ma zasadnicze znaczenie dla prawidłowej wyceny przedsiębiorstw jak i wyboru formy przekształceń. Uważamy, że państwowe programy przekształceń biur podróży i hoteli powinny uwzględniać takie czynniki jak funkcjonowanie w ramach istniejących i przyszłych systemów międzynarodowych (hotelowych, rezerwacyjnych, telekomunikacyjnych itp) i prywatyzowanie w pierwszej kolejności istniejących struktur bez naruszania ich podstawowych funkcji.

e) Jakość usług. -----

Specyfika usług turystycznych polegających w większości na łączeniu w jeden produkt różnych świadczeń przy jednoczesnym dynamicznym rozwoju ilościowym podmiotów działających w turystyce wymaga od państwa wprowadzenia wymogów określających jakość usług oraz licencji gwarantujących spełnianie tych wymogów.

Polska Izba Turystyki opowiada się za interwencjonizmem państwowym zarówno w dziedzinie klasyfikacji bazy noclegowej, jak i wymogów rezerwacji i sprzedaży usług turystycznych, czy kształceniu kadr turystycznych. Izba oczekuje tu szybkich działań legislacyjnych.

7. Zatrudnienie i kształcenie kadr turystycznych.

Co 15-20 Polak czynny zawodowo związany jest z obsługą ruchu turystycznego. W najbliższym czasie trzy podstawowe czynniki decydować będą o zmianach w wielkości i strukturze zatrudnienia w turystyce. Są to:

- zmiana funkcji ośrodków zakładowych i wynikająca z niej potrzeba ograniczania zatrudnienia przy jednoczesnym zwiększeniu przygotowania fachowego pracowników,
- sezonowość turystyki i wypływająca stąd sezonowość zatrudnienia dużej grupy pracowników i zwiększonych kosztów utrzymania bazy noclegowej,
- rozbudowa infrastruktury turystycznej.

Ten ostatni czynnik winien stać się jednym z istotnych elementów polityki administracji terenowej w sferze zatrudnienia. Rozwój turystyki oparty między innymi na tworzeniu małych rodzinnych obiektów i całej towarzyszącej turystyce infrastruktury powinien leżeć u podstaw polityki państwa w dziedzinie tworzenia nowych miejsc pracy w regionach wyludniających się, lub zagrożonych nadwyżką rąk do pracy.

Polityka państwa powinna gwarantować możliwie wysoką jakość usług turystycznych poprzez uruchomienie i utrzymywanie systemu

kształcenia kadr profesjonalnych. System ten funkcjonujący w ramach istniejących struktur edukacyjnych powinien być możliwie szybko dostosowany do ogólnoeuropejskich wzorów obowiązujących w turystyce.

Polityka ta powinna być realizowana przez państwowy system kształcenia kadr na potrzeby turystyki. Obejmuje on:

- a) Kształcenie kadr w szkołach zawodowych i technikach (pilnym zadaniem jest tu dostosowanie istniejącej struktury szkół do przyszłych potrzeb turystycznych oraz dostosowanie programów do standardów europejskich).
- b) Kształcenie kadr kierowniczych oraz dydaktyków w szkołach wyższych na studiach dziennych i podyplomowych.
- c) Szkolenie w systemie pozaszkolnym (piloci, przewodnicy, kasjerzy walutowi, kasjerzy obsługi podróżniczej, specjaliści (np w dziedzinie turystyki zagranicznej) na podstawie jednolitych, państwowych programów szkolenia.
- d) Dokształcanie absolwentów szkół nieturystycznych przygotowujących do pracy w turystyce.
- e) Doskonalenie zawodowe (także przy wykorzystaniu pomocy zagranicznej) obejmujące dostosowanie wiedzy i umiejętności pracowników turystyki do zmieniających się programów nauczania i ogólnoeuropejskich norm obowiązujących w turystyce.

Polityka państwa w sferze kształcenia kadr turystycznych po-
winna zmierzać do:

- zapewnienia spójności całemu systemowi kształcenia kadr (i jego zgodności ze standardami europejskimi) poprzez tworzenie i nadzór nad programami nauczania i nadawaniem uprawnień i specjalności zawodowych,
- stworzenia systemu szkolenia i doksztalcania kadr w turystyce,
- zapewnieniu odpowiedniej ilości i jakości kadr nauczających,
- możliwie pełnego wykorzystania pomocy zagranicznej (szczególnie w sferze kształcenia kadr nauczających, podręczników oraz pomocy dydaktycznych),
- zapoznania przedstawicieli administracji terenowej i samorządów terytorialnych z możliwościami i perspektywami rozwoju turystyki w regionie.

8. Ochrona środowiska i przestrzeni turystycznej -----

Obowiązujący w Polsce system planowania przestrzennego nakłada na administrację centralną obowiązek określania priorytetów w zagospodarowaniu turystycznym kraju.

Obszary o szczególnej atrakcyjności turystycznej wskazywane dla rozbudowy infrastruktury turystycznej występują najczęściej na terenach wymagających ochrony środowiska (zakaz lokalizacji uciążliwego przemysłu, dużych ferm hodowlanych itp), lub szczególnie istotnych dla ochrony przyrody. Obie te funkcje występują na terenach Polski północno-wschodniej, w zachodniej części Pojezierza Pomorskiego, na terenie Bieszczadów, czy Sudetów. Turystyka mogłaby dla tych regionów stanowić podstawowy czynnik rozwoju zastępując bardziej uciążliwe dla środowiska rodzaje działalności gospodarczej.

Polska Izba Turystyki jest zdecydowanym zwolennikiem wprowadzenia do prawa polskiego pojęcia przestrzeni turystycznej i prawnych zasad jej ochrony. Prawo to musi być spójne z prawem o ochronie środowiska.

Zagospodarowanie turystyczne koncentruje się wzdłuż najważniejszych tras turystycznych. Pozwala to na sterowanie ruchem turystycznym poprzez właściwe wyposażanie szlaków komunikacyjnych w usługi. Priorytet w państwowym programie zagospodarowania turystycznego winny mieć trasy o znaczeniu międzynarodowym, a więc przede wszystkim: trasa Berlin - Moskwa i Północ - Południe (Bałtyk - Adriatyk) oraz kilka podstawowych tras wędrówek po Polsce (Warszawa-Częstochowa-Kraków, szlak Kopernika, Wielkich Jezior Mazurskich, Drogi Cystersów itp).

Państwowym programem zagospodarowania turystycznego powinny być także objęte miejscowości i obiekty najbardziej wartościowe w sensie kulturowym, historycznym i przyrodniczym. W tej dziedzinie polityka państwa powinna wspierać inicjatywy lokalne, a w razie potrzeby inicjować je poprzez zachęty finansowe, bądź propozycje wspólnych przedsięwzięć.

Polityka państwa winna wspierać władze lokalne także poprzez wypracowywanie i propagowanie wzorców zagospodarowania turystycznego gmin i miejscowości, poprzez finansowanie infrastruktury szlaków górskich i nizinnych, poprzez promocję walorów turystycznych.

Zgodnie z zapowiedziami pomocy ze strony państw Zachodniej Europy i EWG w zagospodarowaniu turystycznym i w ochronie środowiska, administracja państwowa winna zintensyfikować rozpoczętą współpracę z EWG, Parlamentem Europejskim, Radą Europy i innymi międzynarodowymi i narodowymi instytucjami w celu możliwie szybkiego sfinalizowania porozumień i pełnego wykorzystania obiecanej pomocy.

9. Założenia polityki społecznej.

Biorąc pod uwagę zarówno obowiązki państwa wynikające z konstytucyjnego prawa do wypoczynku, rozbudzone aspiracje do spędzania urlopu poza domem, jak i potrzebę rozwinięcia popytu na usług

gi turystyczne, politykę państwa w najbliższych latach powinny wyznaczać następujące cele:

- zahamowanie spadku uczestnictwa społeczeństwa w wyjazdach turystycznych, a następnie możliwie szybki powrót do stanu osiągniętego w latach siedemdziesiątych,
- wspieranie wysiłków rodzin, organizacji społecznych, szkół itp na rzecz utrzymania wysokiego udziału młodzieży w wypoczynku wakacyjnym i interweniowanie w przypadku spadku tego udziału,
- wspieranie organizatorów turystyki i wypoczynku grup najsłabszych ekonomicznie, a więc osób niepełnosprawnych, emerytów i niektórych grup młodzieży.

Postuluje się, aby:

a) działania państwa zmierzały do stopniowego odchodzenia od systemu funduszy socjalnych w zakładach pracy na rzecz "wynagrodzenia urlopowego", a więc do stopniowego likwidowania funduszy przeznaczonych na dofinansowanie ośrodków zakładowych i wyjazdów pracowniczych i przeznaczania ich na wzrost funduszu płac (z przeznaczeniem na wypłaty "pensji urlopowej"),

b) państwo, biorąc pod uwagę zdrowotne, społeczne i wychowawcze aspekty turystyki, prowadziło politykę preferencyjną w stosunku do niektórych jej form takich jak:

- turystyka i wypoczynek młodzieży,

- wymiana zagraniczna młodzieży realizowana na podstawie umów międzynarodowych,
- turystyka i wypoczynek osób niepełnosprawnych,
- niektóre formy turystyki kwalifikowanej (w zakresie finansowania, bądź dofinansowania bazy noclegowo-sprzętowej).

c) polityka preferencyjna polegała na pomocy finansowej państwa dla wyspecjalizowanych instytucji państwowych (np szkoły w zakresie turystyki młodzieży, lub ZOZ-y w zakresie turystyki osób niepełnosprawnych, organizacji PTTK i PTSM w zakresie proponowanych przez te organizacje form turystyki) oraz na dotowaniu niektórych przedsięwzięć organizacji społecznych, fundacji itp,

d) pomoc finansowa państwa dotyczyła w pierwszym rzędzie bazy materialnej dla preferowanych form turystyki (np schroniska górskie schroniska młodzieżowe itp) oraz kształcenia kadr turystycznych,

e) stosować ulgi podatkowe dla organizacji gospodarczych podejmujących realizację preferowanych form turystyki, lub podejmujących inwestycje związane z tymi formami,

f) w polityce państwa skoncentrować się (zarówno w sensie uregulowań prawnych jak i finansów) na popieraniu konsumpcji turystycznej,

g) w sferze turystyki młodzieży, poza wymienionymi już, politykę państwa wyznaczały następujące kierunki działań:

- obowiązujący dotychczas system dofinansowywania turystyki mło-

dzieży (środki przyznawane Kuratoriom Oświaty, organizacjom społecznym, szkołom i uczelniom, dysponentom taniej bazy noclegowej) oraz wieloletnia popularyzacja wyjazdów młodzieży przyczyniły się do stosunkowo wysokiego udziału młodzieży w wyjazdach. Państwo winno interweniować w przypadku spadku udziału młodzieży w wyjazdach.

- w polskiej pedagogice przyjmuje się, że dla młodzieży szczególne znaczenie ma: wspólny wypoczynek w gronie rodziny jako czynnik scalający rodzinę (szczególnie jeśli oboje rodzice pracują) zorganizowany wypoczynek w gronie rówieśników (szczególnie dla młodzieży z rodzin z jednym dzieckiem) sprzyjający zachowaniom prospołecznym oraz wyjazdy zapewniające aktywny sposób spędzania czasu wolnego.
- badania prowadzone w Polsce i porównania międzynarodowe wskazują na stosunkowo niski poziom kultury wypoczynku Polaków. Dominują tu nienajlepsze wzory przeniesione z domu. Nauka uprawiania turystyki oraz racjonalnego wypoczynku pozostać więc musi w sferze zainteresowania państwa. Rozszerzyć należy tu funkcję szkół i uczelni oraz organizacji działających na terenie szkół, a także zagwarantować odpowiednie środki finansowe w ramach środków przewidzianych na oświatę.
- Polski nie stać na wykształcenie w szybkim czasie i zatrudnienie profesjonalnych kadr turystyki młodzieżowej. Dlatego też podstawowe zadania w tej sferze musi spełniać kadra społeczna i kontraktowa (nauczyciele, piloci). Państwo winno zapewnić kształcenie odpowiedniej ilości społecznych i kontraktowych kadr turystycznych oraz gwarantować ich jakość (system upraw-

nień).

- w miejsce wąsko pojętego patriotyzmu obywatelskiego ograniczonego do dzisiejszego Państwa Polskiego będącego celem działań wychowawczych wprowadzić należy znacznie bardziej skomplikowane pojęcia jedności cywilizacyjnej i kulturowej rodziny, społeczności lokalnej, narodu i Europy. Wymaga to między innymi nowego spojrzenia na międzynarodową turystykę młodzieży.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Proo
Naukowo-Badawczych

OPRACOWAŁ ZESPÓŁ W SKŁADZIE :

=====

1. Waldemar Błaszczuk - Polska Izba Turystyki
2. Zygmunt Bałkowski - Zrzeszenie Polskich Hoteli Turystycznych
3. Jan Błoński - OST "Gromada"
4. Zbigniew Kowal - "Sports - Tourist"
5. Marek Manowiecki - Polska Izba Turystyki
6. Krzysztof Przeciławski - Instytut Turystyki
7. Romana Przybyszewska - Gudelis - Instytut Turystyki
8. Włodzimierz Sukiennik - Polska Izba Turystyki

ZREDAGOWAŁ ZESPÓŁ :

=====

1. Alojzy Hamerski - Polska Izba Turystyki
2. Wacław Kwiatkowski - "Orbis" S.A.
3. Krzysztof Łopaciński - Instytut Turystyki
4. Stanisław Piśko - Polska Izba Turystyki
5. Euzebiusz Zbieć - Centralny Urząd Planowania